

Borgå socken.

Undersökning av gravrösen från romerska
járnåldern på Koito vid Tolkis i juni 1928.

A. Hackman.

6 kartsquisser, 11 fotografier.

Borgå socken.

Undersökning av gravrösen från romerska järn-
åldern på Koito vid Tolkis i juni 1928.

Den 3. juni 1928 begav jag mig jämte studeran-
dena E. Drake och A. Lindroos till Koito vid Tol-
kis för att undersöka de fornlämnningar, i vilka
det år 1926 av Nationalmuseet förvärfvade urnban-
det H. M. 8693 och den år 1927 köpta spjutspet-
sen H. M. 8827 blivit hittade. Tyndställen hade
redan i oktober år 1927 besökts av mag. A. Europæus,
vilken dock på grund av den framskridna årstiden
och den för tillfället mycket ostädiga väderleken icke
kunnet verkställa grävningar. Hans i museets
topografiska arkiv förvarade utförliga beskrifning
av Koitos topografiska förhållanden och de där be-
finnligen fornlämnningarnas inbördes läge fritar
mig från nödvändigheten att geva en sådan över-
sikt. Jag hänvisar därför till den av herrarna
Drake och Lindroos gjorda kartskissen nr 1,
som kompletterar Europæus' berättelse och översikt-
karta, vilken senare är ett förstort utklipp av topo-
grafkartan.

De på vår karta med siffrorna 1-3 betecknade röse-
na hade av den på Koito bosatta fiskaren A. G.
Höglund blivit så illa utgångna att en under-
sökning syntes oundgänglig för att förhålla
en total förstörelse. Till först underöktes grav
1, som i Europæus' berättelse omnämnes som den
första. Se hans fotografi nr 1 samt mina fotografier

1-4 och vår karta nr 2). Vid vår ankomst sågs vi här en 2,80 m lång och 1,50 m bred grund grop, känd av mindre och medelstora stenar, bakom vilka låg en mängd andra lika stora stenar, som Högglund hade kastat undan, då han skulle "undersöka" fornlämningen. Enligt honom hade dessa stenar bildat en låg mossbeväst kulle, som var obetydligt högre än rörets intakta ändar och sidokanter. Hela fornlämningen mätte ungefär 4,50 x 3,50 m med längdriktningen från N till S. Det var här, som armband nr 8693 hade hittats; det låg enligt Högglund strax under stenkullen nära jordytan.

Då fornlämningens bägge ändar och sidokanter voro väl bibehållna och då även gropen i mitten var grund, kunde det vid undersökningen fastställas att graven varit täckt av 1-3 (4?) varv medelstora (människo- och hästhuvudstora) stenar. Sannolikt hade det funnits 2-3 (eller 4?) varv stenar i mitten; vid södra ändan anträffades blott ett varv, vid norra ändan fanns ^{under jordytan} en av 2-3 varv mindre stenar ~~ett~~ bildad tvärvägg bakom vilken stenarna åter låg i blott ett varv. Ytskiktet ^{- 15 à 20 cm tjockt} under mossan och mellan de översta stenarna bestod av mörkare grus; därunder fanns ett 25-30 cm mäktigt ljusare sand- och gruslager och nederst på ojämna berggrund ett bottenlager av grovt brunt grus.

Vid punkt 1 i anläggningens norra del hittades i ett djup av 26-39 cm ^{och} under ett par mindre stenar ett hoptryckt tunnt, ornerat skal av asbestblandad lera, som har kunnat nästan helt och hållet

sätts i hop på museet. I gravens mitt lög
ungefär 36 cm under jordytan, således lika djupt
som kärlet en i 6 delar sönderbruten liten
skära av järn med rester av träskftet. Vid
punkt 3 lags nära ytan två vid grävandet ska-
dade järntenor med fastrostade trärester. Mel-
lan kärlet och skäran hade sanden en rödakt-
tig färg och syntes ha varit utsatt för eld.
Nära mitten av östra kanten anträffades över
ett område av ca 30 cm diameter mörk jord och
kolbitar.

Ehuru inga som helst rester av ett skelett
blev funna och oaktat berggrunden uppnåddes
i ett djup av endast 50-60 cm under jordytan,
vid södra änden ännu närmare denna, anser jag
det för sannolikt att graven innehållit ett
obränt lik, som var täckt av ett tunt sand-
och gruslager och däröver bestod medelstora ste-
nar. Liknande obrända gravar ha upptäckts
på gravfältet vid Hårsämäki i S. Marie och
vid Penttilä i Nakkila. *Förelämnings återställas*

Fyndet från gravens katalogiserade under nr
8871:1-8.

Grav 2. Endast 2 m SSW från södra änden av grav 1
ligga på bergbotten resterna av röset 2, som
hade formen av en oregelbunden krets med en
diameter av ca 4,60 m. Mitt i röset fanns vid
vår ankomst en ^{2,20 x 2,10 m stor} stenfri yta, som hade blottats
av Högland och nu var täckt av ett tunt
lager mossor. (Då Europæus uppger rösets dimen-

sioner ha varit $5,50 \times 5m$, beror det synbarligen därpå att han tagit med i räkningen en del närmest utanför rösets kanter liggande stenar, som råkat falla dit, då Höglandet kastat undan dem från rösets mitt).

So allt att döma har röset aldrig innehållit fler än ett par medelstora och mindre stenar, som hade blivit lagda direkt på bergets härnäst goda kulliga yta.

Höglandet hade icke hittat några fornsaker i röset och påminde sig icke heller ha observerat brända benbitar eller brända skelettdelar. Vid vår undersökning av rösets återstående delar hittades huvudsakligen i östra segmentavsnittet men även på en mängd andra ställen i det ytterst tunna (endast 2-3 cm tjocka) ja svarta jordskikt, som täckte bergytan, kolbitar. För övrigt gjordes inga fynd. (St. M. 8891: 9, 10; kartskiss 4 och genomskärningarna AB och C-D).

Grav 3. Ungefär 12 m W om grav 2 lägo resterna av ett tredje röset. Detta hade blivit byggt på strandbergets östra rand och starkt sluttande inre terrass och mätte ungefär $4,50 \times 4,35m$ med något obestämda gränser mot norr och öster. På sluttningen och vid dess fot i öster låg en mängd mindre stenar, vilka Höglandet hade plockat upp ur röset och slängt åt sidan. Vid detta tillfälle hade han vid roten av en liten tall ungefär vid punkt a på vår kartskiss nära ytan hittat en fragmentarisk bajonettliknande spjutspets från romerska järnåldern.

dem (H. M. 8827). Då letningarna fortsattes från denna punkt å S, blottades här en bred och djup bergsskrova, som löpte i riktning S-N. Därmed avstannade lyckligtvis Höglands och hans medhjälpare, en herr Julius Sjöholms "undersökningar", vilka - det må tjäna dem till ursäkt - hade företagits i god tro utan kännedom om 1883 års förordning angående fornminnernes fredande. (Herr Sjöholm hade tvärtom själö fört det i gravl funna armband till Nationalmuseet, emedan han antog att det kunde vara av intresse för fornforskningen. Spjutspetsen hade kastats bort och låg ^{här} vid Höglands trappa, därför den begades av mag. Europæus).

Vår undersökning började vid rösets östra fot, därför vi arbetade oss upp för sluttningen. Det visade sig då att bergytan under den jämna sluttning, som bildades av rösets i mörk kulturjord inbäddade stenar, icke var lika jämn som denna, utan hade flere trappformiga avsatser. Dessutom löpte, som redan är nämnt, en lång och bred samt 20-30 cm djup, ursprungligen med jord och stenar fylld skrova tvärs över rösets mitt och upptäcktes i rösets sydvästra del & andra, mindre och liksom med jord fyllda och ^{av} mindre stenar täckta bergsskrovor. Vid foten av varje avsats i bergytan och i den stora skrovans norra del lågo stenarna i 2 å 3 varv på varandra, högre upp på bergets jämnare delar bildade de blott 1 å 2 lager. Stenarna voro inbäddade i ett mörkt jordlager, ur vilket på de oskadade

ställena blott de högre upp liggande stenarna
höjde sig. (Jfr. genomskärningen A-B). Trots nog-
grant letande och sällning gjordes inga fynd, tills
vi kommo till rösets yttersta kant i SW. Här hittas
des under ett enda vare små stenar i ett tunt
mörkt jordskikt, som täckte bergsten, nära varan-
dra några föremål från romerska järnåldern, nämligen
ett par armbostoppar av brons med omvikt fot
(mit umgeschlagenem Fuss), bitar av en tunn trind halo-
ring av brons, 15 glaspärlor, ett knivbett med bred
rygg och några obestämbara järnbitar. Helt nära dessa
lägo i den ena mindre bergskrevan, men icke på dess
botten utan högre upp i jordfyllningen och under
små stenar 3 enkla bronsarmband. (8891:11-23).
Dessa föremål voro på samma sätt spridda över
ett mindre område som gravgolset i många brand-
graver. Men här hittades inga brända ben och
föremålen voro icke eldskadade. I den stora bergs-
skrevans rödra del hittades kolbitar.
Efter undersökningen ^{blev} (alle tre rörena så omsorgs-
fullt som möjligt återuppbyggda.

Såsom den av Europæus omnämnda orörda sten-
samlingen på samma bergslutning och strax
(2,5 m) norr om grav 3 blev av oss undersökt.
Den befaras vara en naturbildning.

De stenkummel, vilkas läge Europæus fixerat
på ett utklipp av topografikartan, besöktes av oss. På
sydöstra slutningen av det s. k. Storberget ligger det

största och bäst bibehållna av dem. Det mäter ca 9,50m W-O och ca 8m NNW-SSO, är uppfört av delvis rätt så stora stenblock och mindre stenar och upprivet i mitten. Icke fullt i mitten utan närmare södra och västra randen omslutas av några stora stenblock, av vilka några stå på kant, ett nästan kvadratisk område med ungefär 2,5m långa sidor. Jfr vår kartskiss nr och fotografier nr 11.

På ett lågt berg O om Storberget och S om byn Svartsåby, vars södra ända ligger på Koito vikens västra strand, finnes 3 små kummel, av vilka blott det östligaste är något lunda bibehållet. Det mäter ca 5,50 (NW-SE) x 5m (NNW-SSW). Det mellersta är helt och hållet förstört och det västligaste, som ligger i en begränsad är delvis upprivet.

Alfred Hackman.

Silkvik

II

Döholm

Kaitö
parcell

*Porvoo pitäjän
Kaitö kuu-
teen n. Euro-
paalisen kei-
tomuksen n:o 11a 1907.*

*x Kirivoussilta.
1: 11.300.*

Sillvik

T.

Parvoo pila-
jä Kailo
A. Es. 1927.

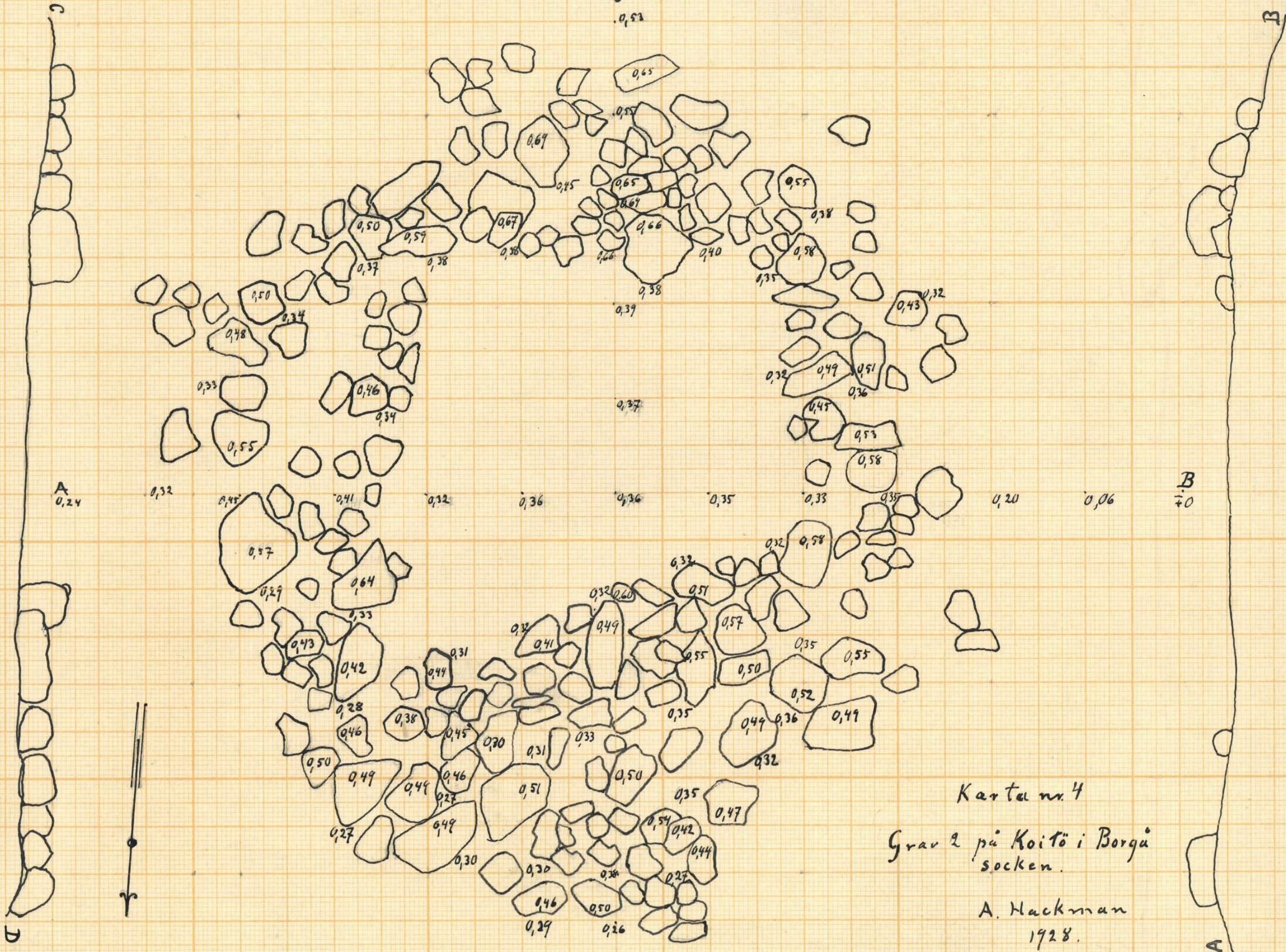
Döholm

Kai Fö
parcell.

x Kivisauniota.
1:11.300.

Genomskäring C-D.

Genomskäring A-B.

Karta nr 4

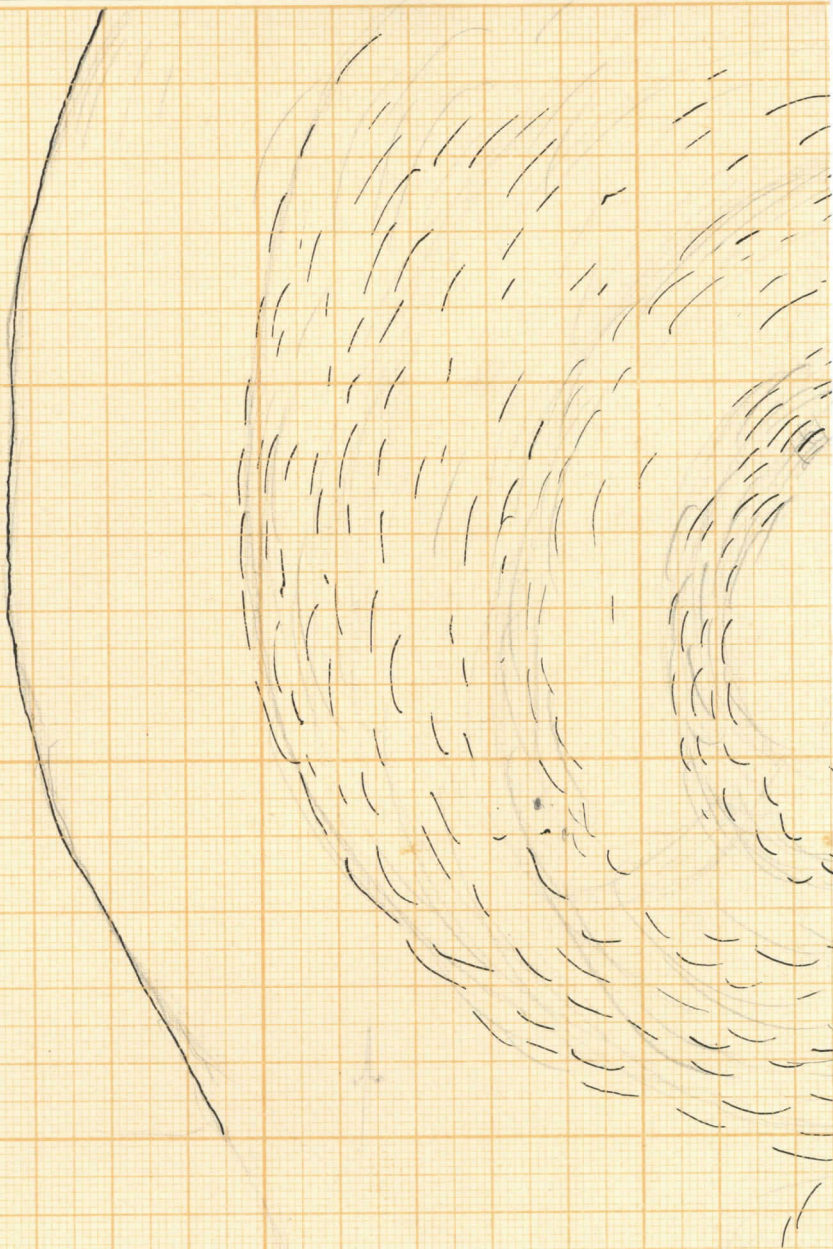
Grav 2 på Koitö i Borgå socken.

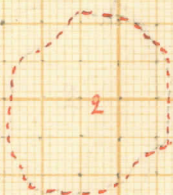
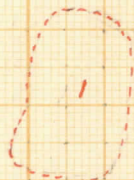
A. Hackman
1928.

D

Svantbäcksfjärden

Karta nr 1.

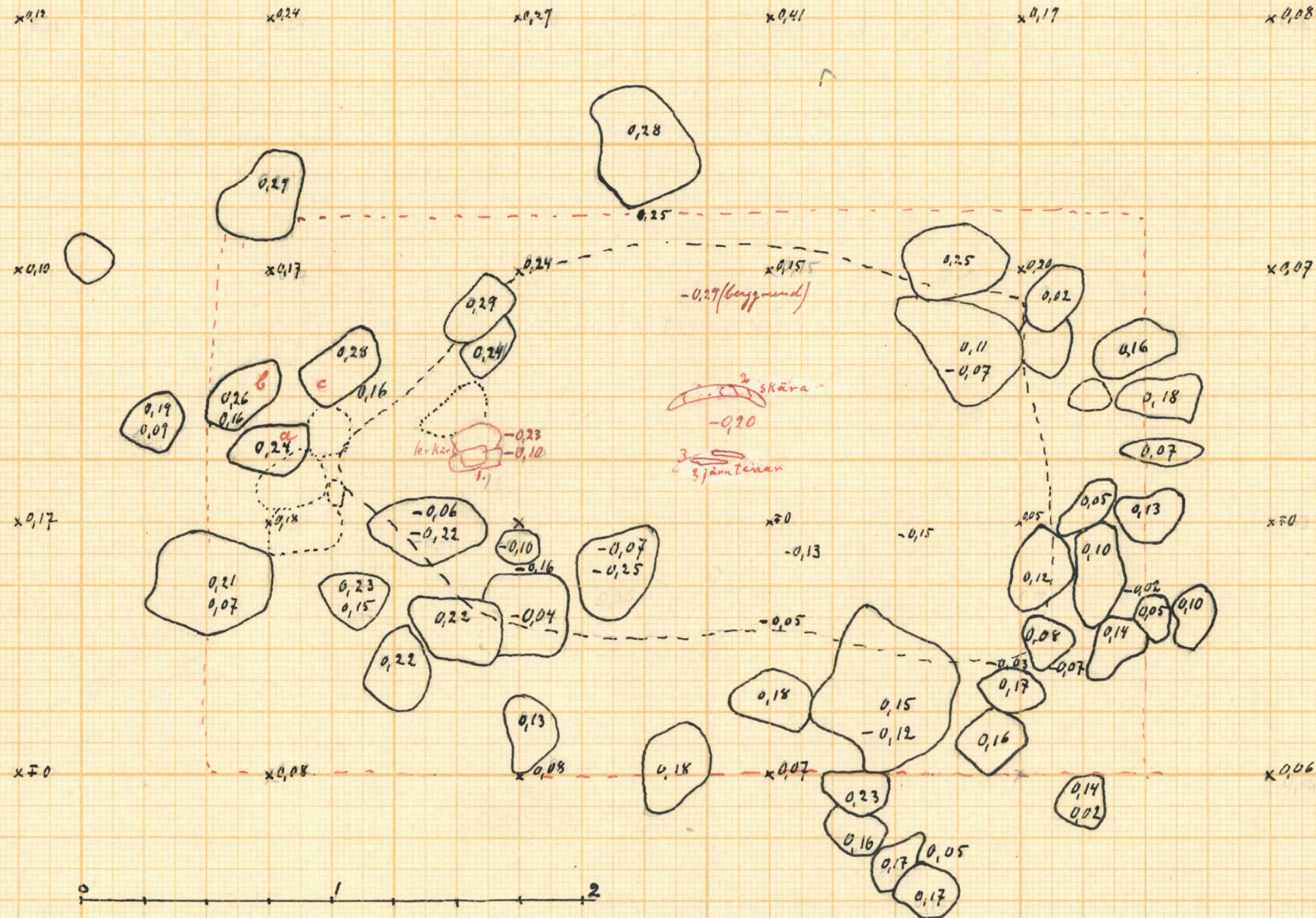
Borgå landsförsamling

Koitö vid Tolkis

3 gravrösen, undersökta 1928 av

A. Hackman, E. Drake o. A. Lindroos.

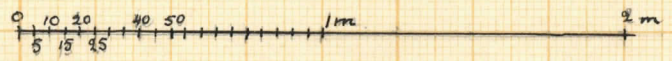
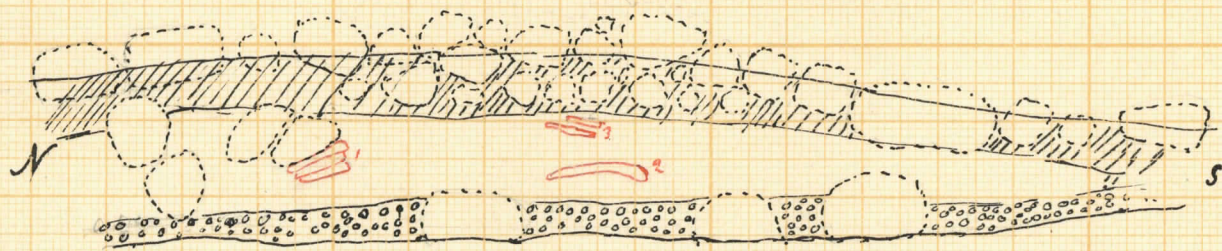

Karta nr 2.
 Grav 1 på Kaitö i Borgå
 landsförsamling.

Den streckade svarta linjen
 anger gränserna för den av
 församlingen A. G. Höglund grävda
 gropen, den streckade röda
 linjen det undersökta området.

A. Hakeman 1928.

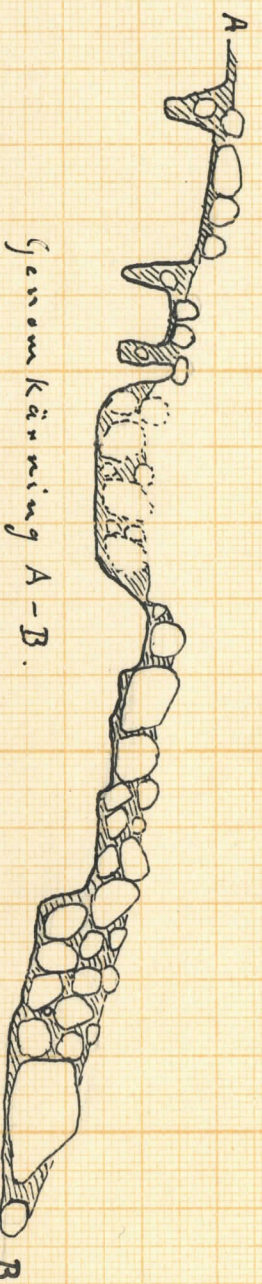

Karta no 3.

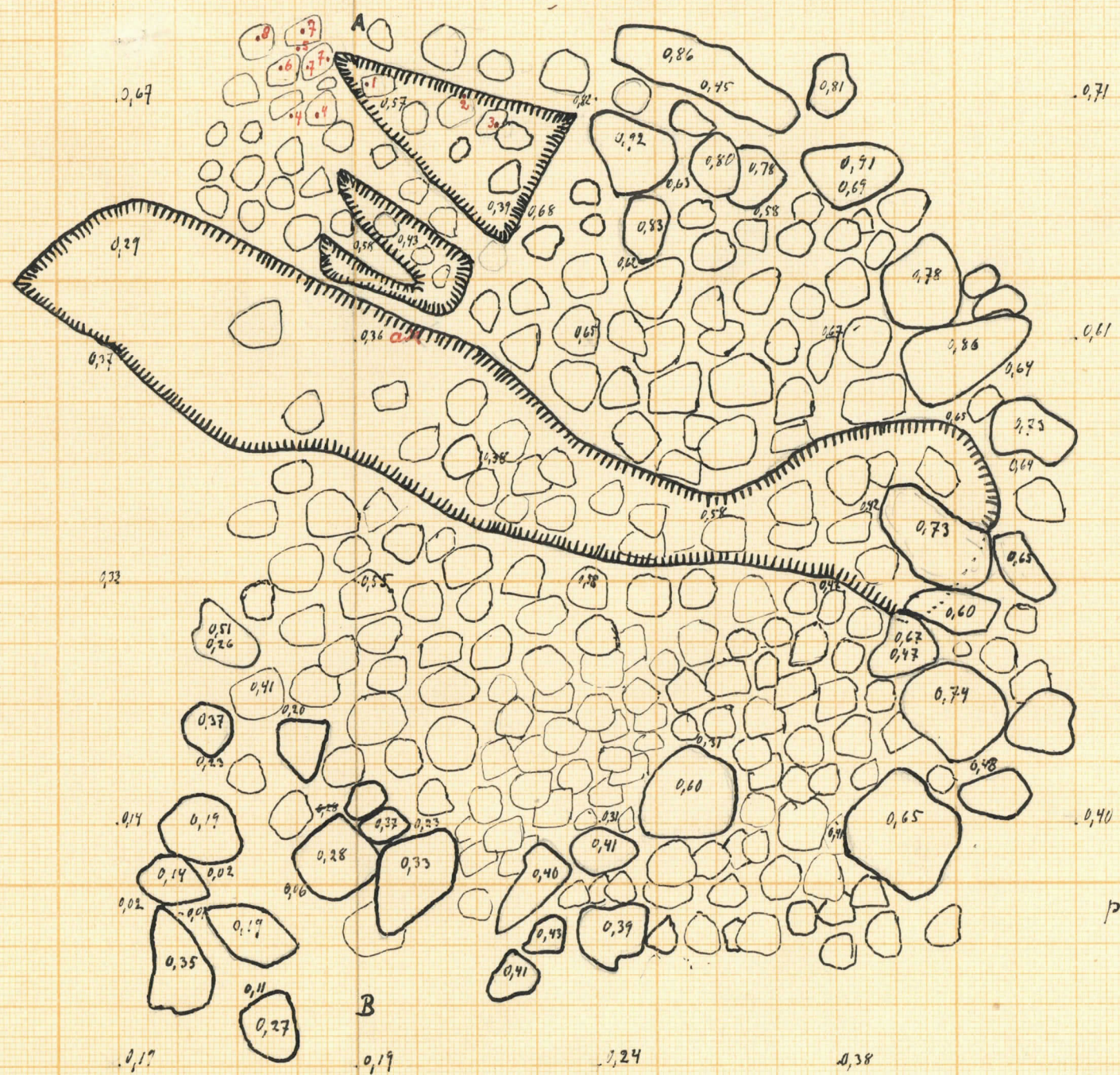
Genomskärning från norr till söder
genom grav 1 på Kaitö i Borgå socken.

A. Hackman 1928.

00

Genom kärning A-B.

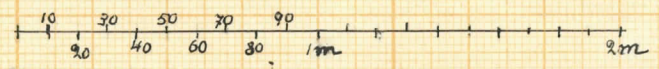
Karta nr 5.

Röse 3

på Kaitö vid Tolkis
i Borgå socken.

H.M. 8891:11-23

1928

50

0,17

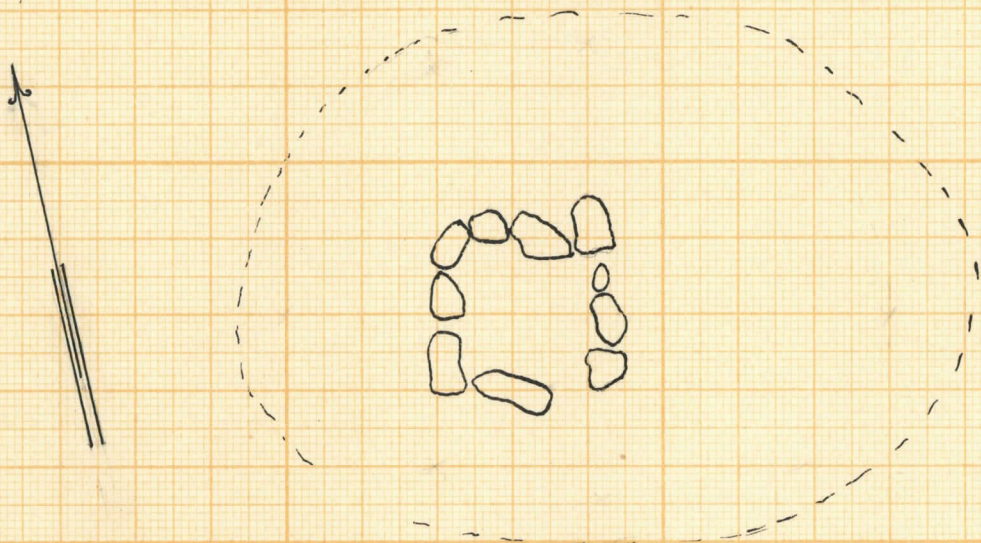
B

0,19

0,24

0,38

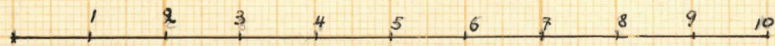

Karta n:o 6.

Borgå socken.

Stenkummel med hällkist-
artad anläggning i mitten
på "Storberget" vid Svartsån-
by

A. Hackman 1928.

PORVOO KOITÖ

PORVOO KOITÖ

Borgå socken - Koitö.

pl. 6855.

1. I förgrunden grav 1, i fonden grav 2, sedda från N.

pl. 6856.

2. Grav 1 under pågående undersökning, sedd från N.

Borgå socken - Kvitö.

3. Grav 1 under pågående undersökning; vid *x* synas
bitar av lerkärlet H.M. 8891:1. pl. 6857.

4. Nordöstra delen av grav 1. pl. 6858.

Borgå socken - Koitö.

pl. 6859.

5. Grav 2, sedd från N.

pl. 6860.

6. Grav 2, sedd från N W.

Borgä socken - Koitö.

pl. 6861.

7. Grav 3 före undersökningen, sedd från SO.

pl. 6862.

8. Grav 3 under pågående undersökning.

Borgå socken - Koitö.

pl. 6863.

9. Grav 3 under pågående undersökning. Vid *x* fyndstället för spjutspetsen H. M. 8827.

pl. 6864.

10. Förment brandgrav, som vid undersökning visade sig vara en naturbildning.

Borgå socken - Svartså by.

pl. 6865

11. Kummel på Storberget vid Svartså by, med hällkist-
artad anläggning i mitten.